TREPTE ALE EPIFANIEI ÎN POEZIA LUI DANIEL TURCEA

Valeria CIOATA, PhD Candidate,
„Petru Maior" University of Tîrgu. Mureș

Abstract: *Daniel Turcea`s last poetry volume presents an orthodox Christian view on love and faith, the purpose of living and enhancing these two human attributes being that of reaching eternal life. Achieving harmony within the human self and between the human self and the world is part of the path to god. This harmony isn`t achieved without struggle and pain. Throughout the verses there are references to parables taken both from The Old Testament and the New Testament as well. All these images come together in order to be integrated in Christ`s sacrifice. The poet puts himself in the shoes of a simple believer and takes it upon himself to live and experience all the steps that must be taken in order to walk on the stairway to heaven. These steps must be seen as a purification process of the soul. Doubt and setbacks are part of the process. The poems share a serious note without reaching the pathetic tone of the odes. The feeling the reader gets is that of being in contact with a sincere confession, going forward on this stairway to heaven is made possible by the joint effort of the human and the divine (the grace of god and the weakness and the free will of the human being). Throughout the volume a series of portraits appear: different saints, angels and the confessor can be distinguished. The created images could be compared with a series of fine lithographs drawn with light. Light is an omnipresent motif in Daniel Turcea`s poetic texts. The human meeting the divine is rendered in the simplest way possible, sumptuousness is almost obliterated. The human being manifests the burning desire to connect to the divine, in spite of the obvious inabilities of the self. In the end the human and the divine become one, the human doesn`t live for himself, but rather for god (as Apostle Paul was saying in his Epistle to Galatians 2, 20).*

Keywords: *orthodox Christianity faith, mysticism, the path to god, experiencing the power of prayer, the divine joint with the human*

Ultimul volum al poetului Daniel Turcea prezintă o viziune creștin ortodoxă despre iubire și înaintarea în credință, scopul final fiind atingerea vieții veșnice. Armonia cu sinele și cu lumea înconjurătoare se obține prin parcurgerea unor etape nu lipsite de greutăți și de sinuozități. Nu lipsesc referințele la textele biblice atât din Vechiul cât și din Noul Tes-

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

tament, acestea având un rol integrator în jertfa christică. Poetul se integrează pe sine în rândul creștinilor care urcă pe scara spre cer, experiind toate etapele des-pătimirii sufletului. Îndoiala și poticnirile își fac apariția de-a lungul parcurgerii treptelor spre sfințenie. Textele sunt grave fără a atinge patetismul odelor. Senzația pe care o trăiește cititorul este aceea de confesiune sinceră în registrul colaborării dintre harul divin și neputința omenească. Apar individualizate figuri de sfinți, de martiri și portretul duhovnicului de distinge din textele poetice. Imaginile create se aseamănă unor litografii fine, desenate cu lumină – lumina fiind un motiv literar omniprezent în poeziile lui Daniel Turcea. Întâlnirea divinului cu umanul are loc în mod simplu, firesc, somptuosul lipsind din imaginarul poetic aproape cu desăvârșire. Râvna omului în întâlnirea sa cu divinul rămâne neobosită, în ciuda faptului că neputința se materializează în poticniri. În final apare identificarea umanului cu divinul, omul nu mai trăiește pentru sine, ci pentru Dumnezeu (după cum spunea Sf. Apostol Pavel – Galateeni 2, 20) „Aeriene, imateriale, de o simplitate esențială, majestuoasă, versurile lui Daniel Turcea concentrează și descoperă totodată, pe deasupra înțelesului curent, gândul pur, făptura și trupul în desăvârșita lor străvezime existențială. Ele sunt mărturia unui suflet pentru care valorile supreme sunt iubirea, blândețea, bunătatea, iar elogiul angelic adus acestora este cu atât mai tulburător cu cât vine din partea unei conștiințe care a cunoscut experiențele și sfâșierile amare ale vieții «am văzut suferința, am privit durerea». Confesiunea patetică, adevărată a lui Daniel Turcea, străbătută de presimțiri, de neliniștile nostalgiei și ale năzuinței și înnobilată mereu de un mistuitor «dor de cer de om și de pământ» poartă un glas al împăcării în însăși inima tenebrelor.”[1]

În textul *Poezia este slujire și jertfă* autorul își ilustrează relația cu divinul, arta este jertfa de mulțumire creată pentru a răspunde la marea iubire a lui Dumnezeu, lumea se vede transfigurată sub razele luminii divine comuniunea este esențială în înțelegerea crezului poetic al lui Daniel Turcea, cuvântul se referă atât la înțelegerea între oameni, cât și la unirea tainică a inimii omului cu divinul, neexcluzând ideea de sfântă împărtășanie (euharistie). Comuniunea se realizează numai după ce inima oferă drept jertfă tot conținutul ei: stări, sentimente, credințe. „Dar, comuniune, poezia e binecuvântare./ E jertfă. Jertfă de laudă adusă de inimangenuncheată a Tainei, a Iubirii, acel gust al eternității ce nu se poate

[1] Dan Cristea, *Faptul de a scrie*, Ed. *Cartea românească*, București, 1980, p. 174;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

stinge.// Descrierea adevărată a lumii – căci numai iubirea creează –, a sufletului, a Sacrului nu poate fi făcută decât din versete: pentru toate sunt: măsură, ritm, proporție în taina ce le cuprinde. Dar cine poate fi atât de curat, atât de fără vină, încât să le vadă// așa cum sunt/ natură și har?// De aceea, poetul se aduce pe sine ardere de tot./ Trupul să fie ca rugul aprins./ Cerurile, lucrurile sunt litere ale acestei veșnice, sublime Cărți ce/ descrie revărsarea Luminii,/ negrăitei lumini./ Frumusețea e ascunsă./ Arhetip. Căci ea e esență,/ Frumusețea și Adevărul sunt una, în lumină, dar numai Harul ridică,/ Până la acele Imnuri negrăite/ din apropierea Slavei./ Adevărata poezie e gest sacru./ Iubire./ Taină./ Cuvintele însă sunt vase/ pentru acea taină negrăită,/ de care nu te poți apropia decât trăind-o/ în desăvârșită Iubire." Poemul sugerează că nu oricine poate înțelege acest fel de raportare a creatorului la arta sa. Arderea de tot la care face referire autorul este umplerea inimii sale cu lumina divină, această acțiune are drept rezultat distrugerea tuturor patimilor, prejudecăților, ideilor false, a *spinilor* sufletului. Frumusețea și adevărul, odată ajunse în inima poetului, îi transfigurează acestuia realitatea.

Părerile criticilor sunt variate și nu ajung întotdeauna la aprecierea concepțiilor de profunzime exprimate în acest volum. Acest fenomen se produce din cauza faptului că esteticul își pierde autonomia, servind la răspândirea crezului profund religios al poetului. Religia nu devin o teză, însă, pentru Daniel Turcea. Textele sale pur și simplu exprimă trăirile profunde ale omului care, după îndelungi căutări, l-a găsit pe Dumnezeu și realitatea relației cu acesta este atât de covârșitoare încât eclipsează orice alt fel de trăire de altă natură, iubirea divină cu lumina sa nemărginită devine principala sursă de inspirație, iar acest fapt nu este întotdeauna pe placul criticilor. „În poemele de anvergură (mai puține decât în *Entropia*) poetul e norocos tot pe spații mici. Dacă unele dintre ele sunt reușite, acest lucru se datorează capacității lor de a rămâne laconice în cantitate. Sintaxa sfărâmată creează impresia de suspendare a vorbirii: lirismul nu stă propriu-zis în cuvinte, ci în cosmicele spații albe dintre ele."[2] Receptarea acestui fel de poezie presupune și o pregătire de natură teologică deoarece este o ilustrare a laturii mistice a rugăciunii.

Imaginea lui Hristos se conturează clar, fără echivoc. Zicerea păstrează, totuși, o nuanță de sugestie simbolul nu dispare, doar devine transparent ca și cum s-ar afla sub influența directă a unei lumini foarte puternice.

[2] Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Ed. *Paralela 45*, Pitești, 2008, p. 1086;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

„Poet cu structură esenţialmente barocă, Turcea nu aruncă *Entropia* peste bord, nu o trimite în neant, spălându-şi creierul în acatiste şi mătănii, ci dialoghează cu anumite idei şi obsesii ale sale din cartea de debut, de unde sunt preluate anumite tehnici de intensificare a vizionarului, dinspre Lautréamont şi Rimbaud. Un dicteu al profunzimilor, întrezărind mereu lumina divină, lumina începuturilor ce a gonit bezna stihială, domină această confesiune avântată, pasională, spre nevăzutele ce se vor văzute, producând o experienţă poetică soldată cu concepte înnoitoare, unde în prim-plan se află paradigma sofianică”[3]

Izvorul „Trupul și Sângele, Taina/ să se facă izvor/ îndumnezeind./ Lumina dinaintea Luminii/ în trupul Său, în carnea Sa,/ mai presus de iertare/ și de dorință,/ mai aproape ca sângele,/ mai curat decât soarele - și numai ființă./ În trupul acesta numai rană/ și întuneric,/ înconjurat de metale,/ urmat îndeaproape de moarte,/ ce nici pe sine/ nu se știe/ și nu/ s-a văzut.// Lumină mai presus de strălucire, vino, iartă,/ rămâi în cortul meu,// deschide/ cerul și ochiul/ inimii.”

Textul ilustrează acțiunea sfintei împărtășanii asupra corpului uman simbolizat prin întuneric și rană în antiteză cu trupul și sângele lui Iisus simbolizate prin lumină care îndumnezeiește. Întâlnirea lăuntrică a umanului cu divinul transformă în profunzime realitatea inimii omului și, implicit, realitatea înconjurătoare. „Mistica luminii află în Daniel Turcea poetul nostru cel mai complex, ducând mai departe viziunea blagiană: din lumină venim, spre lumină mergem.”[4]

Poezia este mai mult mistică decât religioasă, în versuri se simte legătura pe verticală între inima poetului și sacralitatea cea mai înaltă. Toate imaginile care apar în aceste versuri au în centru contemplarea directă și conturarea unui peisaj lăuntric. Dacă la Ioan Alexandru găsim o religiozitate grea care se răspândește pe orizontală ocupând tot mai mult spațiu, încercând să cucerească tot teritoriul patriei și timpul istoric, sanctificându-le, la Daniel Turcea se poate observa o suplețe a ideii și o luminozitate subtilă a imaginilor – legătura directă cu cerul se creează pe verticală, *peisajul* zugrăvit în versurile acestuia este unul care se vrea, exclusiv, lăuntric. Daniel Turcea nu urmează vreun model interbelic, la el nu întâlnim autohtonizarea personajelor și a scenelor biblice ca la Ion Pillat și nici

[3] Cristian Livescu, „Daniel Turcea între *Entropia* și *Epifania* (II)” *Convorbiri literare*, Iași, 11.12.2014, http://convorbiri-literare.ro/?p=3619

[4] idem

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

chiar acea revendicare conștientă și, oarecum, vehementă de la tradiție precum se întâlnește la Nichifor Crainic; nici măcar simbolismul lui Vasile Voiculescu nu se aseamănă cu poezia lui Daniel Turcea. În *Epifania* se deslușește relația sinceră a tânărului care l-a descoperit pe Dumnezeu și merge cu pași, uneori, fermi, alteori, șovăielnici spre mântuirea sufletului. Ideea de urcare a unor trepte se revendică atât din Vechiul Testament – din Psalmi – cât și din lucrarea Sf. Ioan Scărarul *Scara* concepută ca un ghid al urcării duhovnicești, unde fiecare din cele treizeci de capitole vorbește despre izbăvirea de un păcat, capitolele fiind considerate trepte. Volumul conține cinci subdiviziuni: *Puterea de a fi*, *din nou*, *de Dumnezeu aproape*, *Nu-n țărână învești*mântat *se cuvine să-ntâmpin atâta iubire*, *Rugăciuni*, *Cugetări*, *Din epistolele lui Ignatius*. Această fragmentare întruchipează urcușul parcurs de poet de-a lungul înaintării sale în credință.
Netulburat „Curată revărsare a slavei/ Lumina./ Una fiind, toate le poate cuprinde./ Dar cine a privit/ strălucirile sufletului negândite,/ de vreme ce nimic/ Fără numai Dumnezeu și prin moarte/ L-a prețuit// lumea, ca firul de praf aplecând cumpăna/ ca roua dimineții ce se pogoară.// Cine plecând de la bunătățile văzute a-nțeles/ bunătatea peste fire,/ desfătați în frumusețe/ i-au dat pietrei numele iluminării." Un alt motiv recurent este cel al morții; aici moartea nu e o temă, așa cum poate fi întâlnită la alți poeți, tema fiind relația cu divinitatea. Moartea e doar o ușă spre viața adevărată Viața cu majusculă; o accepție secundară a morții este aceea de metodă de salvare a întregii omeniri, exercitată de fiul lui Dumnezeu. „Cu toate că Şerban Foarţă regretă într-un interviu (Radio România Cultural, 22 iulie 2005) declorofirizarea poeziei religioase a lui Daniel Turcea, avem toate motivele să nuanţăm această bănuială. Misticii nu mai văd în culori, pentru ei lucrurile sunt lumină. Puneţi reflectoarele unui stadion pe-o floare de ghiveci. Aversa de fotoni o va preschimba în lumină, o va transfigura, îi va gâtui clorofila. Fotoni versus atomi, lumină versus culoare. Când degetul Domnului îţi atinge fruntea uiţi şi de scrisul de la stânga la dreapta, darmite de estetică. Daniel Turcea a trăit la o altă tensiune, cu mult mai înaltă decât a unui întreg cartier. Era bolnav de poezie ca grecii de mare, la el scrisul era subit ca o apoplexie. Daniel Turcea este inclasabil. El nu e nici un Rilke balcanic, fiind rupt de orice geografie, nici un Ion Barbu întârziat sub comunişti, poetul fiind deasupra celor 34 de ani trăiţi."[5]

[5] Octavian Dărmănescu, *Convertirea prin literatură*, Ed. *Apologet*, Făgăraș, 2007;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

Puternic I „Cum n-am trăit,// Cum nu pot spune// numai smerita cugetare/ și darul lacrimii,/ mângâietor,/ cum doar blândeții se împarte/ se poate face punte peste moarte,/ peste lume,/ mutând în mare întunecatul munte." Credința este o temă recurentă în textele lui Daniel Turcea. Munții la care se referă poetul în versurile mai sus nu sunt niște forme de relief reale, ci credințele greșit formulate și convingerile mincinoase care se găsesc în interiorul minții umane și pe care omul le percepe ca fiind de neînlăturat, acestea pot fi depășite doar cu ajutorul credinței, în general, și al credinței în Dumnezeu, în special. Convingerile eronate se distrug la întâlnirea cu Adevărul (Iisus Hristos), dar numai prin consimțământul omului. Acest fenomen este explicat de Sf. Maxim Mărturisitorul: „Când mintea a dobândit unirea nemijlocită cu Dumnezeu își oprește cu totul puterea firească de a cugeta și de a se cugeta. Iar când îi dă iarăși drumul acesteia și cugetă ceva din cele ce sunt în urma lui Dumnezeu, începe să deosebească, tăinuind unirea cea mai presus de înțelegere. Până ce se află omul în această unire cu Dumnezeu, ca unul ce s-a ridicat mai presus de fire și a devenit Dumnezeu prin participare, mută legea firii sale întocmai ca pe un munte nemișcat."[6] Poetul mărturisește că nu a trăit în mod direct această tainică unire cu Dumnezeu, dar o cunoaște din scrierile celor care au experimentat-o și își dorește la un nivel foarte profund o astfel de unire. Întâlnirea nemijlocită cu Dumnezeu înseamnă o avalanșă de neoprit a lacrimilor datorată înțelegerii adevărului și a depărtării sufletului de acest Adevăr cu majusculă. Această poezie reprezintă o subtilă interpretare a parabolei fiului risipitor pe care îl încearcă exact acest soi de regret justificat de sesizarea propriilor credințe greșite.

„Oniric nu înseamnă tocmai visător. Vis sau răpire? În cazul lui Daniel Turcea, extaz. Onirismul nu e nici exhibiţionism, nici moft suprarealist, nici număr de contorsiune lirică. Visul ca trădare a materiei, ca dezgolire a ei de aparenţe, realitate holbată la taină. Ce privim se ascunde. Cu un real gust pentru catafatic, poetul propune o schimbare la faţă a cuvintelor. El nu caută într-adins metafora. Metafora se iveşte singură, din alăturarea cuvintelor care, independente, constituiau simple grafii. Aici este resortul semantic al poeziei abstracte, în alăturarea a două cuvinte diferite. Autonome, rămâneau reci. Legate, se smeresc şi dau sensul, însă doar celor ce-l storc. Cum «tot ce atingi e din cuvinte» (Grădini, X, Daniel Tur-

[6] *** *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. III, Ed. *Humanitas*, București, 2009, pp. 121 – 122;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

cea, „Epifania", Cartea Românească, 1982), poetul calcă pe litere, respiră anti-vers, bea anti-rime şi vede idei, precum Camil Petrescu. Şi, cu toate cuvintele la purtător, ca fiecare mistic, se plânge că nu le are."[7]

Iubirea este o temă recurentă în acest volum, alături de bucurie, prin iubire se înțelege *agape*, iubire lui Dumnezeu față de creația sa și iubirea omului față de creatorul său. Iubirea față de aproape este ilustrată în textele care fac referire la duhovnic sau la persoane întâlnite de poet (poemul *Anastasia, ziua* se referă la o pacientă a spitalului Alexandru Sahia unde a fost internat poetul și cu care acesta purta adesea convorbiri despre Dumnezeu).[8]

Înțelegere „Semnele acelui ce o viață/ se împotrivi cumplitei arșiți/ mistuitoarea sete ce îl arde/ din pântecul ce îl avea drept cer/ și vreme/ – și plângea cu ochii mamei – / mistuitoare, necuprinsă sete/ și numai nemurirea neîncetată/ iubirea, cum iubește Dumnezeu/ mereu aproape, smerit în tot ce vede/ și cum, în sine, mult ascuns/ și încă/ departe pururi, nicăieri, oriunde/ cu bucurie și prea blând, ca nu,/ orbindu-ne, să se arate/ săracului,/ pe care îl cunosc,/ îi e adânc și pace și nu știe/ și lui, cel fericit la chip,/ umil,/ ca cel din urmă, în uimire/ de ce adânc de nesfârșite ape/ prea luminoase, ca un întuneric/ mulțimea vieții/ uitând, pe toate să le afle/ murindu-le, ca să le fie viu/ orb firii oarbe/ ca văzător al vieții// dar cum și când/ și ce-nțeles noi nu/ vedem decât, în ochii lui, străina/ aprindere și cum/ mereu iubind,/ cum vindecă, cum iartă, cum învie./ Soarele, nevăzutul, luminând/ întreg în cele ce se văd,/ întreg în cele nevăzute,/ prezent pretutindeni." Antiteza este omniprezentă în opera lui Daniel Turcea, natura acesteia, însă, este una apofatică. Pentru a fi viu omul trebuie să moară din punctul de vedere al materiei. Rolul botezului este acela al unei morți simbolice urmată de o înviere alegorică. Mircea Eliade explică rolul botezului după cum urmează: „Omul vechi moare prin imersiunea în apă și dă naștere unei ființe noi, regenerate. Acest simbolism este admirabil formulat de Ioan Hrisostom (*Homil. In Ioh.*, XXV, 2; P. Saintyves, *Corpus*, p. 149) care, vorbind despre polivalența simbolică a botezului, scrie: «El reprezintă moartea și îngroparea, viața și învierea… Când ne scufundăm capul în apă ca într-un mormânt, omul vechi este scufundat, îngropat în întregime; când ieșim din apă, apare în același

[7] Octavian Dărmănescu, op. cit.

[8] Aflăm despre aceste aspecte ale vieții lui Daniel Turcea din biografia scrisă de sora acestuia, Lucia Turcea, *Urme în veșnicie*, Ed. *Doxologia*, Iași, 2013;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

timp omul nou». Toată *preistoria botezului* urmărea același lucru, moartea și învierea – deși pe alte niveluri religioase decât cel instrumentat de creștinism. Nu este vorba aici de *influențe* sau *împrumut*, pentru că asemenea simboluri sunt arhetipale și universale; ele revelează situația omului în cosmos, valorizând în același timp poziția față de divinitate (de *realitatea* absolută) și de istorie. Simbolismul apelor este produsul intuiției cosmosului ca unitate și a omului ca mod specific de existență care se realizează exclusiv de-a lungul *istoriei*."[9]

O altă cheie de interpretare a poemului este aceea a nașterii mântuitorului – *pântecul ce îl avea drept cer/ și vreme*. Pruncul Iisus este așezat în pântecele fecioarei ca în cer și setea căreia îi rezistă e patima materiei de a se reproduce așa cum se vede ea simbolizată la Cezar Ivănescu, drept rod, aflat în perpetuă stare de putrefacție. Lacrimile au putere purificatoare ele se leagă de moarte și prevestesc viața, orbirea simbolică pentru materie înseamnă vedere a transcendentului. Smerenia este a lui Dumnezeu care se face mic și intră, nu numai în pântecele fecioarei pentru a se naște, ci și în inima fiecărui muritor de unde se vrea născut de posesorul inimii prin rugăciune și conștientizarea legăturii tainice cu Dumnezeul lăuntric. Odată conștientizată relația subtilă cu divinul conținut în uman, Dumnezeul interior crește și colaborează cu umanul sfințind materia și despărțind-o de stricăciune. Deschiderea simbolică a ochilor îl face pe posesorul acestora să nu mai vadă defectele materiei, să nu mai urmeze scopurile acesteia. Vederea cu duhul oprește mintea de la prejudecățile sale însușite din conștiința socială și Dumnezeul interior, odată crescut în om, omul poate stăpâni materia.

Chemat „nu din mulțimea stelelor, nici din tăcerea/ lunară luminându-ne ca gheața, val ce se iscă/ și-ntru uitări de nume/ și de urme/ început al risipirii/ și privind/ cât ochii pot să-ndure/ încă acoperiți de solzi, trăite/ faptele nopții când clădesc mormântul/ propriei vieți acoperind/ viața, Cuvintele/ Singurului Soare/ când/ cele cinci porți ale simțurilor se-nchid, cetatea/ e părăsită/ când se deschide/ singura ușă, în afară este, ca și cum/ te-ai naște în plin soare." Simbolul deschiderii ochilor duhovnicești apare și în acest text, se face diferența între cele două tipuri de cunoaștere ilustrate de Lucian Blaga, însă Daniel Turcea optează pentru cunoașterea paradisiacă. Lumina soarelui e o referință directă la acest tip de cunoaștere, dar lumina puternică nu reprezintă ca la Blaga o distrugere a misterului,

[9] Mircea Eliade, *Tratat de istorie a religiilor*, Ed. Humanitas, București, 2013, pp. 210 – 2011;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

a tainei, ci, dimpotrivă, luminarea puternică transformă obiectele luminate în taine. Soarele nu este corpul ceresc cu acest nume, ci scris cu majuscule, îl simbolizează pe Hristos care aduce taina, nu o distruge. Percepția realității nu se mai face prin cele cinci simțuri, organul de cunoaștere a realității fiind inima deschisă din interior. Cunoașterea are aici înțelesul pe care îl dă Mircea Eliade *realității* în lucrarea *Sacrul și profanul* – realitatea nu e ceea ce trăiesc oamenii pe pământ, adevărata realitate are în vedere legătura subtilă cu o lume superioară, transcendentă. „pentru omul religios, lipsa de omogenitate spațială se reflectă în experiența unei opoziții între spațiul sacru, singurul care este *real*, care *există cu adevărat*, și restul spațiului, adică întinderea informă care-l înconjoară."[10] Trăirea *în realitatea* înțeleasă ca transcendent presupune sacralizarea spațiului și a timpului. În continuare explică Mircea Eliade cum se raportează *homo religiosus* la sacralizarea aspectelor din viața cotidiană: „*Ca să trăiești în Lume*, trebuie mai întâi *s-o întemeiezi*, și nicio lume nu se poate naște în *haosul* spațiului profan, care este omogen și relativ."[11] Daniel Turcea întemeiază o Lume la nivelul cel mai intim al ființei sale – spațiul prin excelență zugrăvit de poeziile sale este acela al inimii omului. Prin comuniunea lăuntrică a divinului cu umanul se realizează sacralizarea ființei umane, astfel încât omul nu mai trăiește pentru sine și prin sine, ci Dumnezeu însuși se stabilește înlăuntrul omului. Soarele din text este simbolul lui Hristos care în mod nevăzut vine în inima omului la o *cină de taină* personală.

Bucurie „Lumină/ în mine ca-n ceruri răsari/ Trup și Sânge,/ Pâine și vin,/ îngerii nu îndrăznesc să privească/ Potirul, dumnezeiasca/ Hrană/ și cum, din pământ/ fiind, să cuprind, cort să-I fiu/ și altar/ Celui ce-n ceruri de har/ nu se poate, de îngeri, în cer/ să Se cuprindă/ și cum/ întreg/ să le am// Dumnezeu,/ în mine,/ și să mă apropii/ de eternitate, mereu." Acest poem se leagă de ideea exprimată de cel citat mai sus, și anume, comuniunea lăuntrică dintre uman și divin. Această unire subtilă generează lumină din partea divinității și uimire din partea omului care se simte nevrednic de atâta frumusețe și bucurie. În volumul al treilea din *Filocalia* Sf. Maxim Mărturisitorul explică simbolistica euharistiei: „Deci Cuvântul fiind învățătorul tuturor rațiunilor duhovnicești, atât al celor din lucrurile văzute cât și al celor din realitățile inteligibile, după cuviință și cu

[10] Mircea Eliade, *Sacrul și profanul,* Ed. *Humanitas,* București, 2013, p.19;
[11] Idem, p. 20

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

drept cuvânt dă celor vrednici să mănânce, ca pe un trup, știința cuprinsă în rațiunile lucrurilor văzute și să bea, ca pe un sânge, cunoștința aflătoare în rațiunile celor inteligibile."[12] Euharistia presupune eliberarea minții umane de limitele ei și de prejudecățile inerente acesteia sub acțiunea minții infinite a lui Dumnezeu.

Lumină din lumină „taină, pogoară, rămâi/ în taina/ ființei mele, lăcaș/ Ție, întreită lumină,// fii tăcerea mea, fii cuvintele mele." Nicolae Manolescu are dreptate când afirmă superioritatea textelor de scurtă întindere deoarece pasionatul de lectură își poate manifesta mai bine bucuria descoperirii sensurilor ascunse ale operei. Cripticul nu este punctul tare în aceste poeme, totuși subtilitatea ideii se poate detecta. Acest scurt poem poate fi interpretat ca o artă poetică; creatorul invocă Creatorul (cu majusculă) pentru a putea să-și exercite talentul. Spre deosebire de poeziile lui Arghezi din *Flori de mucegai* care sunt scrise programatic „cu puterile neajutate/ Nici de taurul, nici de leul, nici de vulturul/ Care au lucrat împrejurul/ Lui Luca, lui Marcu și lui Ioan"[13], inspirația lui Daniel Turcea vine direct de la sfânta treime, toată ființa poetului se umple de dumnezeire. Tăcerea precede cuvintele deoarece se subînțelege o profundă cugetare asupra adevărurilor ce urmează a fi rostite și, pe lângă cugetare, se întrevede o directă experimentare a acestora și o profundă trăire a lor.

Taină „ușă/ a Tainei, larg în afara lumii/ deschisă, atât de aproape// cămară a nunții,/ rug/ care arde, rămânând crin/ în rugăciune// tăcerenmiresmată pe rod,/ petale cerurile/ nu au cum, deschise,/ să poarte o asemenea lumină/ și lutul/ pământul omenesc, în care/ vesti-va îngerul/ un soare de miresme." Mintea și inima omului se deschid spre *în afara lumii*, lumea fiind înțeleasă drept spațiul locuit de oamenii profani, astfel *în afara lumii* se regăsește sacrul, infinitul, transcendentul. Textul se construiește dintr-o serie de metafore care se dezvăluie a fi fecioara Maria. *Taina* cu majusculă care vine de dincolo de lume este Iisus Hristos, *rugul aprins* se referă atât la episodul veterotestamentar când Dumnezeu îi vorbește lui Moise dintr-o tufă care arde, dar nu se mistuie, în același timp fiind metaforă care face referire la Maica Domnului, precum și un simbol al rugăciunii neîncetate și perfecte. „Și chiar dacă s-ar aprinde lumina într-un oarecare tufiș mărăcinos, cum este luminat și sufletul proorocu-

[12] *** *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. III, Ed. *Humanitas*, București, 2009, p. 124;

[13] Tudor Arghezi, *Versuri*, Ed. *Minerva*, București, 1980, p. 109;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

lui, nici acest lucru nu este fără folos în ceea ce căutăm. Căci dacă Dumnezeu este adevărul, iar adevărul este lumină (iar aceste înalte și dumnezeiești minuni sunt mărturisite și în cuvântul Evangheliei rostit de către Dumnezeu, care ni s-a arătat nouă în trup), această învățătură prin virtute ne călăuzește la cunoașterea luminii aceleia care s-a coborât până la firea omenească, nestrălucindu-se din vreuna din stele, ca nu cumva să se creadă că strălucirea aparține materiei ei, ci dintr-un mărăciniș pământesc, copleșind prin razele sale luminătorii de pe cer. Prin aceasta învățăm să înțelegem și taina sfintei fecioare, din care a strălucit prin nașterea vieții omenești lumina dumnezeirii, care a păzit nestricat rugul aprins, nevestejindu-se frumusețea fecioriei prin naștere."[14] Aceeași interpretare a rugului aprins drept o metaforă pentru fecioara Maria se poate găsi atât în iconografia creștin ortodoxă (icoana ce poate fi găsită la Mănăstirea Sf. Ecaterina de pe Muntele Sinai) cât și în slujba vecerniei (Dogmatica de vecernia Sâmbetei, pe glasul 2).

Sufletul „Sufletul, locuitor în lume…// S-a făcut pământul,/ S-a zidit sufletul,/ pământ era înainte de Iisus/ Suflet, după Har." Elipsa sintactică este folosită în aceste versuri. Poezia sugerează adoptarea materiei drept călăuză, sufletul devine pământ, odată cu revărsarea harului divin, sufletul se înnobilează și își schimbă substanța, redevenind astfel lumină. Unirea materiei cu divinul o transfigurează pe aceasta și o face translucidă, ușoară și nelimitată.

Extaz „Fericire,/ ca un văl acoperind chipul,/ căci, altfel,/ cum ar putea carnea/ să rostească cuvintele?..." În sensul cel mai direct *extaz* înseamnă ieșirea din sine a sufletului datorată perfecțiunii obiectului admirației. În acest caz, obiectul admirației poetice rămâne Dumnezeu, sufletul este transportat în afara ființei sub acțiunea minunii. Minunea, aici, nu implică prezența supranaturalului, prin *minune* se înțelege umanul uimit la întâlnirea sa cu divinul. Materia, considerată inferioară și grosieră pentru exprimarea subtilului divin, se înfioară și se întrebă retoric cum e posibil să experieze manifestarea directă a divinului. Ideea din textul citat mai sus se continuă în mod natural în această poezie.

Volumul are o structură care are în vedere apropierea de Dumnezeu, (*Puterea de a fi, din nou, de Dumnezeu aproape*), contemplarea vieții veșnice din timpul celei pământești (*Nu-n țărână înveșmântat se cuvine să-ntâmpin*

[14] Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri,partea I,* Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, pp. 41 – 42;

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)

atâta iubire), identificarea sufletului cu rugăciunea (*Rugăciuni*), regândirea conceptelor cunoscute și adoptate înainte de întâlnirea cu Dumnezeu (*Cugetări – Din convorbirile cu părintele Arsenie Papacioc*) și punerea în discuție a conceptelor creștine (*Din epistolele lui Ignatius*).
Poezia lui Daniel Turcea din ultima etapă a creației are o profundă dimensiune mistică, revelând laturile ascunse ale trăirii religioase nemijlocite.

Bibliografie

1. Turcea, Daniel, *Epifania, cele din urmă poeme de dragoste creștină*, Ed. *Doxologia*, Iași, 2011;
2. Arghezi, Tudor, *Versuri*, Ed. *Minerva*, București, 1980;
3. *** *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. III, Ed. *Humanitas*, București, 2009;
4. Cristea, Dan, *Faptul de a scrie*, Ed. *Cartea românească*, București, 1980;
5. Dărmănescu, Octavian, *Convertirea prin literatură*, Ed. *Apologet*, Făgăraș, 2007;
6. Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul,* Ed. *Humanitas,* București, 2013;
7. Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, Ed. Humanitas, București, 2013;
8. Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri,partea I,* Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982;
9. Livescu, Cristian, „Daniel Turcea între *Entropia* și *Epifania* (II)", *Convorbiri literare*, Iași, 11.12.2014, http://convorbiri-literare.ro/?p=3619;
10. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Ed. *Paralela 45*, Pitești, 2008;
11. Turcea, Lucia, *Urme în veșnicie*, Ed. *Doxologia*, Iași, 2013.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development, as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

BDD-A23275 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:31 UTC)